

1. መእተዊ

ትግራይ ንቤት ትምህርቲ ዝውዕል ኩርሻ (chalk) መግዝኢ በጀት እኳ ዘይትክእል በተኸ፣ ዓዲ ድኻ፣ ዘይእምኒ ካሊእ ሃፍቲ ዘይብላ ዝብል ሽማሽም ብሕሉፋት ገዛእቲ ደርብታት ተዋሂብዎ ከምዝፀንሐት ናይ ቀረባ እዋን ተዘክሮ እዩ። ህዝቢ ትግራይ ኣደዳ ጥምየት፣ ድኽነትን ስደትን ንኸኾን ዘገደዶ ምኽንያት ብተፈጥሮ ስለዝደኸየን ዘይሰርሕን ስለዝኮነ ኣይኮነን። እንታይ ድኣ ገዛእቲ ደርብታት ሃገርናን ክልልናን ንክይለምዕ ህዝብና ንክይሓልፈሉ ርኡይን ስወርን ተንኮላትን ፖሊሲታትን ሓንጻዖም ብድኽነት ተቆሪኑ ክነብር ጌሮም ስለዝነበሩ እዩ።

እነሆ ድሕሪ ውድቀት ደርጊ እታ "በተኸ" ትግራይ ተባሂላ ትፅዋዕ ዝነበረት ትግራይና ዓዲ ወርቂ፣ ዓዲ እብነ-በረድ፣ ዓዲ ሳፋዮር፣ ዓዲ ብዙሓት መኣድናትን ዓዲ ሕርሻን ውዕውዕ ንግድን ኢንቨስትመንትን ዝካየደላ ኮይና ትርከብ። ናይ መንግስትን ሰብ ሃፍትን ከምኡውን ናይ ህዝብና ተሳትፎ ብዘረጋገፀ ኣገባብ ገፋሕቲ ናይ ንግድን ኢንቨስትመንትን ስራሕቲ ይካየዱ ኣለዉ። ይኹንምበር እቶም ዝተጀመሩ ናይ ንግዲ ልምዓትን ኢንቨስትመንትን ስራሕቲ ዘተባብዑ እኳ እንተኾኑ ምስ ጠለብ ህዝብና ሱር ዝሰደደ ድኽነትን ስእነት ስራሕን ተዛሚዱ እንትርእ ብዙሕ ነገር ከምዝተርፈና ካብዙይ ንላዕሊ ብዝተጻፀፈ ኣገባብ ክንሰርሕ ከምዘለና የርድእና።

እዚ ኩሉ ውዕኢት ተረኽቡ ዘሎ ህዝቢ ትግራይ ብመሪሕ ውድቡ እናተመርሐ ዘሳለጦ መሪርን ነዊሕን ቃልሲ ብዓወት ምኽምባቲ ስዒቡ እዩ። ኣብ እዋን ቃልሲ ተጋደልትን ኣባላት ህውሓትን ምስ ህዝቢ ትግራይ ብምኳን መስደመሚ ስርሒታትን ከበድቲ ፈተናታትን ንምእማኑ ዘፀገም ናይ ህይወት ኣካልን ንዋትን ዋጋ ብምክፋል እዩ ነይሩ። እቲ ዝነበረ መሪር ቃልስን ዝተሰገረ ሕልኸላኻትን ኣብዚ ሕዚ እዋን ክዝኸር እንተሎ ይትረፍ ዶ ነቲ ታሪኽ ዝዝንትወሉ ሓዱሽ ወለዶ ኣብቲ ቃልሲ ተዋሳኢይ ንዝነበረዉን ኣብዚ ሕዚ እዋን ክሕሰብ እንተሎ ሕልሚ ዝመስሎን እዚ ኩሉ ከመይ ጌርና ሰጊርናዮ ዝብል ሕቶ ዘስዕበሉ እዩ።

እቲ ዝነበረ ቃልሲ ብዝገባእ ሰኒድካ ብታሪኻውነቲ ዓቂብካ ንቀፃላይ ወለዶ ንምትሕልላፍ ዝተገበረ ፃዕሪ ዉሱን ብምኳኑ ኩሉ በብወገኑ ታሪኽ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ብዝገባእ ንክፀሓፍን ክስነድን

ከምዘለዎ ኣብ ኣድላይነቱ ምሉእ ምትእምማን እንተሃለወኳ ክሳብ ሕዚ ዝግበር ዘሎ ምንቅስቃስ ኣዕጋቢ ኣይኮነን። ብዙሕ ሰብ ታሪኽ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ብገፊሑ ብዘይ ምፅሓፍ ይሓዝንን ይጉይህን። ኣነ ካብዞም ዝጉይሁን ዝሓዝኑን ሓደ ብምኳነይ ብልጭ ዝበለለይ ሓሳብ ንምንታይ ዘይውከስ ካብ ዝብል ሓሳብ እዚ ዝስዕብ ኣቕርብ ኣሎኹ።

እምበኣርክስ ናይዚ ፅሑፍ ዕላማ ቃልሲ ህወሓትን ህዝቢ ትግራይን ሰነድካን ፅሑፍካን ንቐፃላይ ወለዶ ንምትሕልላፍ ኣብ ዝብል ዛዕባ በዚ ኣገባብ ተዝኸውን ዝብሎ ሓሳብይ ንምቕራብን ብወገነይ እውን ኣብዚ ጉዳይ በቲ ሓቢረዮ ዘለኹ ኣገባብ ኣበርክቶ ንምውፋይ ዘለኒ ድልውነት ንምግላፅ እዩ።

2. ኩነታት ታሪኽ ህወሓትን ህዝቢ ትግራይን

- ❖ ብዝግባእ ዘይተፃሕፈን ዘይተሰነደን ምኳኑ፤
- ❖ ነዚ ስራሕቲ ንምፍፃም ድማ ብምኸንያት ስእነት ግዘ፤ በዝሒ ስራሕ፤ ኣብቲ ታሪኽ ዝተዋሰኑ ኣብዝተፈላለዩ ቦታታት ተረሓሒቁ ምህላዉ ወዘተ. ኣፅጋሚ ምኳኑ፤
- ❖ መረዳእታ ንምትእኽኻብ ዝግበር ፃዕሪ ኩለመዳያዊ ዘይኸውንን ብዙሕ ዘየሳትፍን መድከማይን ምስ ምኳኑ።

3. መፍትሒ ሓሳብ

ነዚ ሕዚ ዘሎ ፀገም መፍትሒ ዝኸውን ዝብሎ ዝተረኣየኒ ከምዝስዕብ ኣቕርብ።

ነዞም ሕዚ ዘለዉ ብድሆታት መፍትሒ ዝኸውን ማሕበራዊ መርበብ ሓበሬታ ብምጥያሽ በቲ ማሕበራዊ መርበብ ሓበሬታ ኣቢልካ ብፅሑፍ ብድምፂ ብምስሊ ብሰነድን ካልኣት ኣገባባትን ካብ ኩሎም ተዋሳኔትን ደገፍትን እቲ ቃልሲ ዝነበሩ ኣካላት ምትእኽኻብ ምግባር ይክኣል ኣዩ ዝብል እምነት ኣለኒ። ናይቲ ማሕበራዊ መርበብ ሓበሬታ ስያሜ ድማ **“ደቂ ህዝቢ”** ንክበሃል ሪኢቶይ እዩ።

እዚ ማሕበራዊ መርበብ ሓበሬታ ዝሰርሖም ዕማማት

- ❖ ቅድሚያ ምጅማር ብረታዊ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ዝነበረሉ ማሕበራዊ ኢኮኖሚያዊን ፖለቲካዊን ኩነታት ኢትዮጵያን ብፍላይ ድማ ትግራይን ዝገልፅ ጥንኩር መረዳእታ ንክህልዎ ምግባር፤
- ❖ ምጅማር ብረታዊ ቃልሲ ንምስላጥ ዝተሳለጡ ፍፃመታት እንታይ እንታይ ነይሮም፤ ተሳተፍቲ እንመን ነይሮም ዝነበሩ ፀገማትን ዝተወሰዱ ስገምታትን፤
- ❖ ቃልሲ ምስተጀመረ እን መን ጀሚሮም፤ ዝነበረ ኩነታት ዕጥቂ፤ ስንቂ፤ ከባቢ፤ ጸገማት፤ ውዳቦ፤ መነባብሮ፤ ፖለቲካዊን ማሕበራዊን ኩነታት፤

- ❖ አብ መጀመርታ ዝነበሩ አሃዱታትን ክፍልታን ከምኡ'ውን መቐሎ ስራሕ፤
- ❖ በብከባቢኡ መጀመርታ ዝተጣየሹ ስርዒታት አበይን እንመንን ነይሮም፤
- ❖ እቶም ዝነበሮ ፈላጎት ስርዒታት ብኸመይን ናበይን ዓብዮም፤ ዝርዝር ሽም ናይ ኩሎም አባላት ብዘካትት አገባብ ምትእክካብ፤
- ❖ አብ ከይዲ ቃልሲ በብደረጃኡ ዝተጣየሹ አሃዱታት ክፍልታት እንታይ እንታይ እንታይ ንይሮም አባላቶምን ሽሞምን እንመን ነይሮም፤
- ❖ አብዞም አሃዱታት ክፍልታትን ውዳበታትን ዝሰለጡ ዝነበሩ ዕማማት እንታይ ነይሮም ዝነበሩ ፀገማትን፤
- ❖ አብ ከተማታት ዝነበሩ ስርዒታት ዝነበረን ምንቅስቓስ ነቲ ቃልሲ ዝነበረን አበርክቶ ምስ ሜዳ ዝነበረን ምትእስሳርን አግባቡን፤
- ❖ አብ እዋን ቃልሲ ዝተኻየዱ ኩናታትን አበይን መዓዝን ከምዝተካየዱ ዝነበረ ዓወትን ኪሰራን፤
- ❖ አብ እዋን ቃልሲ መስዋእቲ ዝኸፈሉ ተጋደልትን አባላትን ደገፍትን እንመን እዮም መዓዝን ብኸመይ ኩነታት ተሰዊኦም ዝርዝር ሽሞምን ምስሎምን ሓዊሱ ወዘተ.

4. ስለምንታይ መርበብ ሓበሬታ

መርበብ ሓበሬታ አጣይሽካ መረዳእታ ምትእኽኻብ ኣድላይ ዝኮነሉ ምኽንያት

- ❖ መረዳእታ ንምትእኽኻብ ብዙሕ ሰብ አብ ዘለዎ ኮይኑ ዘሳትፍ ብምዃኑ፤
- ❖ ብዙሕ ሰብ ብምስታፋ ድማ ናይቲ ታሪኽ ምሉእነት ንክህልዎ ዝሕግዝ ብምዃኑ፤
- ❖ ናይቲ ታሪኽ ተዋሳኒቲ፤ ደገፍትን ቤተሰቦምን አብ ዝተፈላለዩ ክልላት ሃገርናን አብ ወፃኢን ብምህላዎም ብካሊእ አገባብ ንኣብነት ቃለመጠይቅ ጌርካ መረዳእታ ንምትእኽኻብ ኣፀጋሚ ብምዃኑ፤
- ❖ ታሪኽን ቃልስን ህዝቢ ትግራይን ክፈልጥ ንዝደሊ ብቐሊሉ ክበፅሖ ስለዝክእልን፤
- ❖ ብፍላይ መናእሰይ ሃገርና ካብ ብመፅሓፍ ብመርበብ ሓበሬታ ታሪኽ ንኸኸታተሉ ዝሓሸ ድልየት ስለዘለዎም፤
- ❖ እቲ ታሪኽ ብኤሌክትሮኒካል አገባብ ንቐፃላይ ወለዶ ዓቂብካ ምቕማጥ ዝሓሸ ብምዃኑ፤
- ❖ አብቲ ህዝባዊ ቃልሲ ትግራይ ዝተሳተፉ ተጋደልቲ፤ ወየንቲ፤ አባላት ስርዒትን ደገፍትን ብገፊሑ ዓሚሙ ዘሳትፍ ብምዃኑ ናይ ብዙሓት አማእቲ ሽሓት ተቃለስቲ ታሪኽ ብቀሊሉን ብምሉእነትን ዘካትት ብምዃኑ፡፡

5. ረብሐታት

መርብብ ሓበሬታ ከም መተኻኻኸቢ መረዳኢታ ምግባሩ እዞም ዝሰዕቡ ረብሐታት ኣለዉዎ።

- ❖ መረዳኢታ ንምትእኻኻብ ራሕቂ ቦታ ኣየፀግመሉን፤
- ❖ ብዙሕ ሰብ የሳትፍ እዩ፤
- ❖ ብቀሊሉ ኣብዘለዎ ኮይኑ ንብዙሕ ሰብ ክራኽብ ይክእል እዩ፤
- ❖ እቲ ታሪኽ ብቀሊሉ ክዕቀብ ይገብር፤
- ❖ እቲ ታሪኽ ናይ ኩሉ ተዋሳኢይን ቤተሰቡን ተሳትፎ ስለዝህልዎ ምሉእነት ይህልዎ፤
- ❖ ኣብ ሰነዳት ዘይርከብ መረዳኢታ ብተዘክሮታት ተዋሳኢትን ቤተሰቦምን ክምዕብል ስለዝሕግዝ፤
- ❖ እቲ ታሪኽ ምስ ዝነበረ ጭቡጥ ኩነታትን ፍፃሞታትን ተታሓሒዞ ክዝንቶ ይሕግዝ፤
- ❖ ብዙሓት ተሞክሮታትን ተጓጓዢታትን ከካትት ይክእል፤
- ❖ እቲ ታሪኽ ህያው ኮይኑ ንቐፃላይ ወለዶ ክዕቀብ ይገብር፤
- ❖ መናእሰይ ክልልና ካብ ብመጽሓፍ ምንባብ በኢንተርኔት ንዝሓልፍ መረዳኢታ ዝሓሸ ድልየትን ክትትልን ስለዝገብሩ፤
- ❖ መናእሰይና ናይ ኣያታቱ ዛንታን ተሞክሮን ተረዲኡ ሓለፍነት ዝስምዖ ዜጋ ንኸኸውን ስለዝሕግዞ፤
- ❖ መናእሰይና ናይ ምንባብን ምፍላጥን ድልየቱ ክዓቢ ስለዝገብሮ ወዘተ.

በዚ ኣገባብ ዝተኣኸበ መረዳኢታ ኩለመዳያዊ ክኸውን ከምዝክእል ብምእማን ዝነበራ ክፍልታት፣ ኣሃዱታት፣ ውዳበታት፣ ሆሆታት ወዘተ. ብብእዎኑ ዝነበርዎ ሽም ኣባላትን በዝሕን መረዳኢታ ብምትእኻኻብ እዘን ኩለን ውዳበታት ዳግም ምትካል (reconstruct) ምግባር ይክእል እዩ። እቲ ሓቀኛ ታሪኽ ንምዕሓፍ'ውን ናይ ብዙሕ ሰብ ተዘክሮን ደገፍቲ ሰነዳትን ስለዝሕወሶ ዓብዪ ተራ ይህልዎ እዩ።

6. ፍልፍል መረዳኢታ

ነዚ ኩሉ ፍልፍል መረዳኢታ ክኾኑ ዝክእሉ እዞም ዝሰዕቡ ኣካላት እዮም።

- ❖ ቤት ዕሕፈት ህውሓት፤
- ❖ ተጋደልቲ ህውሓት፤
- ❖ ኣባላት ስርዒት ህውሓት፤
- ❖ ወያኔቲ፤
- ❖ ኣብ ሓራ መሬትን ወፃኢን ዝነበሩ ደገፍቲ፤
- ❖ መሓዞትን ኣባላት ቤተሰብን ስውኣት፤

- ❖ ካልኦት ግዱሳት፤
- ❖ ጋዜጣታት ዕሑፋትን መፅሄታትን፤
- ❖ ድምፂ ወያነ ትግራይ፤

ናይዚ መርቡብ ሓበሬታ ዕላማ ትኸኸለኛ ታሪኽ ቃልሲ ህውሓትን ህዝቢ ትግራይን ንምስናድ ስለዝኮነ ኩሉ ኣብቲ ቃልሲ ዝተሳተፈ ይኹን ዘይተሳተፈ ዝፈልጦ መረዳኢታ ብቅንዕናን ብሓቅን ምስክርነቱ ንክህብ ትፅቢት ይግበር።

ብፍላይ ናይ ስውኣት ተቃለስቲ ከም ምስሊ፣ ህይወት ታሪኽ፣ ባህርያት፣ ኣተዓባብየኦም ወዘተ. ዝምልከት ካብ ቀረባ ቤተሰቦም፣ መሓዝቶም፣ መማህርቶም ወዘተ. ጠቐምቲ መረዳኢታታት ክርከቡ ስለዝክእሉ ብሽም ስውኣትና ኩሉ ግዱስ ትግራዊ ናይዞም ጀጋኑ ስውኣትና ወርቃዊ ታሪኽ ብዝግባእ ተሰኒዱ ንወለዶ ክሓልፍ ኣበርክቶ ንኸገብር ፃውዒት ብምግባር ምትእኸኻብ ክግበር ከምዝክእል እምነተይ እዩ።

ብፍላይ ነዚ ማሕበራዊ መርቡብ ሓበሬታ ኣብ ምህናፅ ተጋሩ ኪኢላታት ICT ሞያዊ ኣበርክተኩም ዝለዓለ እዩሞ ሃዩ ናይዞም ደቂ ህዝቢ ስውኣት ጀጋኑና ናይ ውልቆምን ናይ ሓባርን ታሪኽም ምእንቲ ኣብ ማሕበራዊ መርቡብ ሓበሬታ ንዘንቲ ዕለት ንወለዶ ክዝንቶን ተኾሊዑ ክነብር ሞያዊ ኣበርክቶ ኣብዚ ማሕበራዊ መርቡብ ሓበሬታ ምህናፅ (construction) ክተወፍዩ እላዎ።

7. ዝተኣኻኸበ መረዳኢታ ዝህልዎ ረብሓ

ልዕል ኢሎም ብዝተገለፁ ኣገባባት ዝተኣኻኸቡ መረዳኢታታት ብምውዳድን ብምስናድን ንተመራመርትን ታሪኽ ፀሓፍትን ሃገርና ድልዊ ምግባር ይከኣል እዩ።

ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ብመልክእ መፃሕፍቲ፣ ፊልምታት፣ ተዋስኦታትን ካልኦት ስነጥበባትን እንዳተጋወሑን እንዳተፃሕፉን ቀፃላይ ወለዶ ኣብ ምህናፅ ዝህልዎም እጃም ዓብዪ እዩ። ኣብ ካሪከለም ትምህርቲ ክልልና `ውን ከም እትዋት ብምጥቃም ዓብዪ እጃም ክህልዎም እዩ።

ንካልኦት ህዝብታት ዓድናን ወፃኢን ተሞክሮ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ዝህልዎ እጃም ዓብይ ስለዝኸውን ንካልኦትውን ተሞክሮ ንምትሕልላፍ ረብሕኡ ዝዘፍ እዩ።

የቐንየለይ!!!

አሚንትላ

ንሪኢቶን ሓበሬታን ንፀሓፋይ በዚ ዝስዕብ ምርካብ ይከኣል እዩ kirber1921@gmail.com